

Дотримання прав людей з інвалідністю

м. Звенигородка

Підготовка звіту стала можливим завдяки фінансовій підтримки Європейського Союзу у рамках проекту «Українська регіональна платформа громадських ініціатив», що адмініструється ГО «Територія Успіху». Зміст цього документу є одноособовою відповідальністю ГО «Черкаський правозахисний центр» і за жодних обставин не може вважатись як такий, що відображає позицію Європейського Союзу

Зміст

Вступ	3
Методологія дослідження	3
Доступ до правосуддя людей з інвалідністю (архітектурна доступність)	4
Доступність освіти для людей з інвалідністю	5
Транспортна доступність та забезпеченість транспортом людей з інвалідністю	7
Соціальна реабілітація та соціальні послуги для людей з інвалідністю	8
Забезпеченість пільгами	9
Доступ до пільгових ліків, лікування людей з інвалідністю	11
Висновок	12

Територія дослідження: м. Звенигородка, Черкаська область
Період, за який проводилося дослідження: лютий - березень 2017 року
Проведення дослідження та підготовку звіту здійснював Тарас Щербатюк
У проведенні польового дослідження брала участь Юлія Голубєва

Вступ

Поняття людей з інвалідністю та основні їх права на національному рівні визначено законом України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні».

Статтею 2 даного закону встановлено: «Інвалідом є особа зі стійким розладом функцій організму, що при взаємодії із зовнішнім середовищем може призводити до обмеження її життєдіяльності, внаслідок чого держава зобов'язана створити умови для реалізації нею прав нарівні з іншими громадянами та забезпечити їй соціальний захист».

Обов'язок держави у забезпеченні дотримання прав людей з інвалідністю закріплений на рівні закону, проте, відсутність фінансування, безвідповідальність посадових осіб та корупція створюють умови за яких відбуваються порушення прав людей з інвалідністю.

16 грудня 2009 року Верховна Рада України ратифікувала Конвенцію ООН про права інвалідів (далі КПІ) та Факультативний протокол до неї, а 6 березня 2010 року ці договори набули чинності на території України.

У 2012 році прийнято Державну цільову програму «Національний план дій з реалізації Конвенції ООН про права інвалідів» на період до 2020 року.

Метою державної Програми «Національний план дій з реалізації Конвенції ООН про права інвалідів» є забезпечення реалізації прав і задоволення потреб людей з інвалідністю нарівні з іншими громадянами, поліпшення умов їх життєдіяльності згідно з Конвенцією про права інвалідів.

Фінансування програм, які забезпечують дотримання прав людей з інвалідністю здійснюється з державного та місцевих бюджетів, інших джерел. Разом з тим отримати інформацію про стан виконання тієї чи іншої програми вкрай важко, оскільки такі дані відсутні на офіційних сайтах органів влади.

Починаючи з 2014 року в Україні розпочалося реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні.

Даною реформою передбачено збільшення розмірів місцевих бюджетів та надання більших можливостей для органів місцевого самоврядування участі у соціальних програмах, зокрема програмах щодо реалізації прав людей з інвалідністю в Україні.

За даних умов роль органів місцевого самоврядування в забезпеченні прав людей з інвалідністю стає ключовою.

Під час проведення дослідження проводився аналіз повноважень органів державної влади та органів місцевого самоврядування щодо забезпечення дотримання прав людей з інвалідністю на місцевому рівні та оцінка роботи у місцевого самоврядування у напрямку дотримання прав людей з інвалідністю.

Станом на дану проведення моніторингу у Черкаській області зареєстровано понад 102 тисячі людей з інвалідністю.

Методологія дослідження

Дослідження здійснювалося за співпраці громадських організацій «Черкаський правозахисний центр» та «Волонтер Черкащини». Аналіз правових джерел та формування моніторингового звіту взяла на себе громадська організація «Черкаський правозахисний центр».

Дослідження проводилося за допомогою окремих інструментів проекту «Правозахисна паспортизація областей», який було розроблено Українською Гельсінською спілкою з прав людини та офісом уповноваженого Верховної ради України з прав людини. Проект «Правозахисна паспортизація областей» присвячений розробці інструментарію оцінки усіх адміністративно-територіальних одиниць України щодо стану дотримання прав людини. Система оцінювання за проектом побудована за основними сферами реалізації та захисту прав людини, заснованими на повноваженнях місцевої влади.

При дослідженні дотримання прав людей з інвалідністю було взято наступні індикатори соціально-економічних прав людей з інвалідністю:

- Доступ до правосуддя людей з інвалідністю (Архітектурна доступність)
- Доступ освіти людей з інвалідністю (Наявність інклюзивної освіти в селищі та реальне її впровадження у навчальних закладах, архітектурна доступність)
- Транспортна доступність та забезпеченість транспортом людей з інвалідністю
- Послуги з соціальної реабілітації та забезпеченість соціальними послугами людей з інвалідністю
- Забезпеченість пільгами
- Доступ до пільгових ліків, лікування людей з інвалідністю (Архітектурна доступність)

Протягом всього дослідження особлива увага приділялася дослідженню архітектурної доступності до будівель та споруд для людей з інвалідністю, які пересуваються за допомогою інвалідного візка.

Методи дослідження

Під час дослідження використовувалися два основних методи роботи з інформацією: аналіз правових джерел, контент аналіз веб - ресурсів, результати польових досліджень.

1. Аналіз правових джерел. (При проведенні аналізу вивчалися закони та підзаконні акти, локальні нормативні акти, місцеві програми, дані надані місцевими органами влади).

2. Контент аналіз веб – ресурсів. (З метою пошуку необхідної інформації використовувалися сайти Звенигородської міської ради (<http://zven.gov.ua>) та Звенигородської районної ради (<http://zvenrada.gov.ua>)).

2. Польові дослідження (Проводився візуальний огляд будівель та споруд в місті на предмет їхньої архітектурної доступності для людей з інвалідністю, які пересуваються за допомогою інвалідного візка).

Доступ до правосуддя людей з інвалідністю (архітектурна доступність)

Право на ефективний доступ людей з інвалідністю до правосуддя на міжнародному рівні закріплено ст. 4 Конвенції про права осіб з інвалідністю, ратифікованої Україною 16.12.2009 року: «1. Держави-учасниці забезпечують особам з інвалідністю нарівні з іншими ефективний доступ до правосуддя, зокрема передбачаючи процесуальні та відповідні вікові корективи, які полегшують виконання ними своєї ефективної ролі прямих і опосередкованих учасників, у тому числі свідків, на всіх стадіях юридичного процесу, зокрема на стадії розслідування та інших стадіях попереднього провадження. 2. Щоб сприяти забезпеченню особам з інвалідністю ефективного доступу до правосуддя, держави-учасниці сприяють належному навчанню осіб, які працюють у сфері здійснення правосуддя, зокрема в поліції та пенітенціарній системі».

На національному рівні найважливішим в забезпеченні прав людей з інвалідністю до правосуддя є Закон України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні», від 21 березня 1991р. № 875-12, в статті 26 якого зокрема встановлено обов'язок підприємств, установ та організацій створювати умови для безперешкодного доступу осіб з інвалідністю (у тому числі осіб з інвалідністю, які використовують засоби пересування та собак-поводирів) до об'єктів фізичного оточення.

Галузевим Законом «Про судоустрій і статус суддів» визначено, що суд, здійснюючи правосуддя на засадах верховенства права, забезпечує кожному право на справедливий суд та повагу до інших прав і свобод, гарантованих Конституцією і законами України, а також міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Статтею 9 даного Закону передбачено, що правосуддя в Україні здійснюється на засадах рівності всіх учасників судового процесу перед законом і судом незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, мовних та інших ознак. Таким чином, суд зобов'язаний створити умови рівної реалізації права доступу до правосуддя та забезпечити повноцінний доступ до правосуддя людей з інвалідністю.

На місцевому рівні люди з інвалідністю (з порушеннями опорно-рухового апарату) досить часто стикаються з бар'єрами, що перешкоджають їхньому доступу до послуг, які для багатьох з нас є звичними, в тому числі і при зверненні до суду.

Слід зазначити, що в Україні архітектурна доступність до приміщень судів для людей з інвалідністю регулюється ДБНВ.2.2-17:2006 «Доступність будівель та споруд для мало мобільних груп населення» та ДБН В.2.2-26:2010 «Будинки та споруди. Суди». Положення цих вимог стосується доступності до будівель та споруд, функціонально-планувальної організації приміщень залів судових засідань, робочих приміщень суддів та працівників апарату суду, приміщень загального користування.

При проведенні дослідження доступу до правосуддя людей з інвалідністю вивчалося питання архітектурної доступності до будівлі та приміщення Звенигородського районного суду Черкаської області.

За результатами дослідження було встановлено:

- 1) Прилегла територія біля суду для людей з інвалідністю є доступною.
- 2) Приміщення суду є доступним для людей з інвалідністю.

Вхід до
Звенигородського
районного суду

Кнопка виклику
працівників суду

- 3) Громадська вбиральня не пристосована для людей з інвалідністю.

З метою забезпечення доступності у вбиральнях для людей з інвалідністю необхідно:

- Облаштувати в приміщенні суду універсальну кабінку. У кабінці поруч з унітазом слід передбачати простір для розміщення крісла-коляски.
- При можливості встановити у туалеті біля унітазу поручень.
- Нанести піктограму на дверях туалетного приміщення.

Доступність освіти для людей з інвалідністю

Створення особливих умов для навчання дітей з інвалідністю на місцевому рівні є пріоритетним напрямком для влади. Відсутність заходів направлених на організацію навчання для даної категорії дітей є порушенням права на освіту для них.

Статтею 53 Конституції України закріплене право кожного громадянина держави на освіту.

Гарантії права на освіту для усіх без виключення громадян України, у тому числі людей з інвалідністю, закріплені законами України „Про освіту”, „Про дошкільну освіту”, „Про загальну середню освіту”, „Про професійно-технічну освіту”, „Про вищу освіту”, „Про охорону дитинства”.

Право на освіту безпосередньо для людей з інвалідністю закріплено у спеціальних законодавчих актах з питань соціального захисту та реабілітації людей з інвалідністю – законах України „Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні”, „Про реабілітацію інвалідів в Україні”, Закону України від 05.06.2014 №1324 «Про внесення змін до деяких законів України про освіту щодо організації інклюзивного навчання», Постанов Кабінету Міністрів України від 15 серпня 2011 року №872 «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах» та від 01.08.2012 №706 «Про затвердження державної цільової програми «Національний план дій з реалізації Конвенції про права інвалідів» на період до 2020 року», наказів Міністерства освіти і науки від 01.10.2010 №912 «Про затвердження Концепції розвитку інклюзивного навчання», від 31.12.2015 №1436 «Про затвердження Плану заходів щодо забезпечення права на освіту дітей з особливими освітніми потребами в загальноосвітньому просторі»

Оцінити реальний стан доступності до освіти дітей з інвалідністю встановити не вдалося через відсутність інформації на доступних джерелах інформації та через не надання даної інформації органами місцевого самоврядування.

З метою отримання повної та достовірної інформації про стан та можливості отримання для осіб з інвалідністю у місті необхідно:

- Розмістити інформацію про можливості навчання дітей з інвалідністю в місті.

При приведенні дослідження доступу до освіти людей з інвалідністю, було проведено візуальне обстеження навчальних закладів міста та встановлено:

- Доступ до приміщень навчальних закладів міста ускладнений.

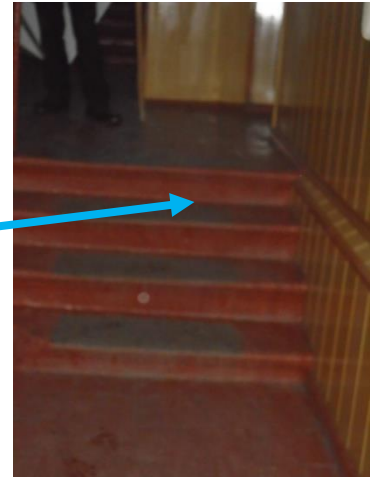
Вхід до приміщення
навчальних закладів

При обстеження приміщень навчальних закладів, було встановлено, що вони не пристосовані для переміщення в них дітей з інвалідністю, які пересуваються за допомогою інвалідних візків. На 2-гі поверхи приміщень будівель доступ не можливий, оскільки відсутні будь-які пристосування для підйому на поверхи даних осіб.

Приміщення
навчальних закладів

Рекомендації:

- Зробити реконструкцію пандусів у Навчальних закладах (1. Ребра 1-ї і останньої сходинки промаркувати контрастною фарбою (білою або яскраво – жовтою. 2. Здійснити облаштування пандуса. Переконавшись, щоб ухил пандуса був 1:12, поруччя на висоті 70 і 90 см, по краях пандуса бортики висотою 5 см.)

При обстеженні громадських вбиралень у навчальних закладах було встановлено, що вони не пристосовані для людей з інвалідністю.

Приміщення
туалетів

З метою виправлення недоліків у вбиральнях необхідно:

- Облаштувати в школах універсальні кабінки. У кабінах поруч з унітазом слід передбачати простір для розміщення крісла-коляски.
- Встановити при можливості у туалетах біля унітазу поручень.
- Нанести піктограму на дверях туалетних приміщень.

Транспортна доступність та забезпеченість транспортом людей з інвалідністю

Транспортна доступність для людей з інвалідністю є дуже важливим елементом у реалізації їх прав, адже саме за допомогою транспорту люди можуть потрапити до

віддалених місць у населеному пункті та отримати відповідні послуги чи скористатися своїми законними правами.

Транспортна інфраструктура загалом по Україні є не доступною для даної категорії населення, попри ряд заходів зі сторони органів державної влади. Саме тому важливим було дослідити яким чином органи місцевого самоврядування опікуються даним питанням та створюють відповідні умови для даної категорії осіб.

Дослідження транспортної доступності в місті проводилося за трьома напрямками:

- Забезпечення можливості людей з інвалідністю пересуватися містом спеціально обладнаним транспортним засобом (Інва - мобілі).
- Доступність рейсових транспортних засобів для людей з інвалідністю.
- Забезпеченість транспортними засобами людей з інвалідністю.

Встановити наявність можливостей для пересуванням людей з інвалідністю спеціальними транспортними засобами встановити не вдалося через відсутність відповідної інформації на доступних джерелах інформації та не надання її Звенигородською міською радою.

Стосовно забезпеченості транспортними засоби даної категорії осіб, слід зазначити, що дане питання регулюється Постановою Кабінету Міністрів України від 19 липня 2006 р. N 999 «Про затвердження Порядку забезпечення інвалідів автомобілями».

Реального стану речей щодо забезпечення людей з інвалідністю транспортними засобами установити не вдалося, враховуючи не надання інформації Звенигородською міською радою та відсутності відповідної інформації на сайті міської та районної рад.

Враховуючи зазначене людям з інвалідністю складно реалізувати свої права та здійснити їх захист.

З метою відновлення прав людей з інвалідністю необхідно:

- Запровадити в місті програму з перевезення людей з інвалідністю, які пересуваються за допомогою інвалідних візків.
- Розмістити на сайті міської ради інформації щодо порядку забезпечення транспортом людей з інвалідністю.

Соціальна реабілітація та соціальні послуги для людей з інвалідністю

В умовах соціальної незахищеності людей з інвалідністю у багатьох сферах життя, не однакових умов життя нарівні з іншими громадянами, створення багатопрофільної системи з відновлення соціального функціонування, забезпечення незалежного способу життя та нормальних умов життя є найголовнішою задачею державної політики. На місцевому рівні запровадження системи з соціальної реабілітації та її функціонування повинні забезпечуватися органи місцевого самоврядування.

На законодавчому рівні сфера соціальної реабілітації людей з інвалідністю врегульована в Законі України «Про реабілітацію інвалідів в Україні». Відповідно до норм даного Закону, соціальна реабілітація (абілітація) спрямовується на оптимізацію і коригування ставлення людей з інвалідністю до своїх вад, становища в сім'ї та суспільстві, виховання у них навичок до самообслуговування, адаптацію в навколишньому середовищі.

Реабілітація передбачає навчання людей з інвалідністю основних соціальних навичок (особиста гігієна, самообслуговування, пересування, спілкування тощо), пристосування побутових умов до їх потреб, соціально-побутове влаштування та обслуговування, педагогічну корекцію з метою вироблення та підтримання навичок автономного проживання, стереотипів безпечної поведінки, опанування навичками захисту власних прав та інтересів, самоаналізу та отримання навичок позитивного сприйняття себе та оточуючих, навичок спілкування, забезпечення автономного проживання у суспільстві з необхідною підтримкою (соціальний, медичний, юридичний супровід, побутові послуги), протезування, ортезування, забезпечення технічними та іншими засобами реабілітації, санаторно-курортне лікування відповідно до медичних показань.

Фінансування заходів з реабілітації людей з інвалідністю здійснюється за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, цільових страхових фондів, засновників реабілітаційних установ, добровільних пожертвувань та інших джерел, передбачених законом. Виконання заходів з соціальної реабілітації здійснюється органами соціального захисту населення.

Результатів щодо реального запровадження системи соціальної реабілітації та її роботи дізнатися не вдалося, оскільки дану інформацію не було виявлено на доступних інформаційних ресурсах міста.

Що стосується сфери надання соціальних послуг людям з інвалідністю, законодавчо дане питання регулюється Законом України «Про соціальні послуги». Основними формами надання соціальних послуг є соціальне обслуговування та матеріальна допомога.

При аналізі ситуації з наданням соціальних послуг було встановлено, що соціальне обслуговування людей з інвалідністю здійснюється у Територіальному центрі Звенигородського району.

Враховуючи відсутність інформації про роботу центру на доступних інформаційних джерелах, вивчити діяльність центру не вдалося.

Звенигородською міською радою не надано інформації щодо місць надання соціальних послуг та послуг з соціальної реабілітації людей з інвалідністю. Інформація щодо наявності відповідних центрів та послуг, які в них надаються для людей з інвалідністю відсутня.

З метою зміни ситуації необхідно докорінно змінити інформаційну роботу міської ради та розмістити інформацію щодо послуг, які надаються людям з інвалідністю на місцевому рівні.

Забезпеченість пільгами

Перелік пільг, які надаються людям з інвалідністю визначено Законом України «Про основи соціальної захищеності людей з інвалідністю в Україні».

Частково забезпечення надання пільг забезпечується органами місцевої влади, в тому числі їх фінансування з місцевих бюджетів.

Серед пільг, які надаються людям з інвалідністю місцевою владою, слід виділити наступні:

- надання безоплатно або на пільгових умовах послуги з соціально - побутового і медичного обслуговування, технічні та інші засоби реабілітації (засоби для пересування, протезні вироби, сурдотехнічні засоби, мобільні телефони для письмового спілкування тощо), вироби медичного призначення (індивідуальні пристрої, протези очей, зубів, щелеп, окуляри, слухові та голосоутворювальні апарати, ендопротези, сечо - та калоприймачі тощо) на підставі індивідуальної програми реабілітації, автомобілі - за наявності відповідного медичного висновку;

- безплатне придбання лікарських засобів за рецептами лікарів у разі амбулаторного лікування, якщо розмір отримуваної пенсії не перевищує мінімального розміру пенсії;

- 50-відсоткова оплата вартості придбання лікарських засобів за рецептами лікарів при амбулаторному лікуванні людей з інвалідністю першої і другої груп;

- безплатне забезпечення санаторно - курортними путівками за наявності медичних показань;

- *люди з інвалідністю I та II групи, діти з інвалідністю та особи, які супроводжують людей з інвалідністю (не більше однієї особи, яка супроводжує людину з інвалідністю I групи або дитину з інвалідністю), мають право на безплатний проїзд у пасажирському міському транспорті (крім таксі);*

- *люди з інвалідністю, діти з інвалідністю та особи, які супроводжують людей з інвалідністю першої групи або дітей з інвалідністю (не більш однієї особи, яка супроводжує людину з інвалідністю або дитину з інвалідністю), мають право на 50-відсоткову знижку вартості проїзду на внутрішніх лініях (маршрутах) повітряного, залізничного, річкового та автомобільного транспорту в період з 1 жовтня по 15 травня.*

Пільгове перевезення людей з інвалідністю здійснюють усі підприємства транспорту незалежно від форми власності та підпорядкування.

На доступних джерелах інформація щодо забезпечення пільгами людей з інвалідністю у місті Звенигородка відсутня.

При відвідуванні населеного пункту було зроблено візуальне обстеження архітектурної доступності будівель в яких надаються послуги та пільги людям з інвалідністю.

Звенигородська міська рада

При обстеженні було встановлено, що пандус відповідає нормам. Люди з інвалідністю мають доступ до приміщення міської ради.

Пандуси поблизу
приміщення та в
приміщенні міської ради

Звенигородська районна рада та Звенигородська районна державна адміністрація
Загалом доступ до будівлі для людей з інвалідністю можливий.

Пандус до будівлі
Звенигородської районної
ради

При обстеженні громадських вбиралень було встановлено, що вони не пристосовані для людей з інвалідністю.

З метою виправлення недоліків у вбиральнях міської та районної рад необхідно:

- Облаштувати універсальні кабінки. У кабінах поруч з унітазом слід передбачати простір для розміщення крісла-коляски.
- Встановити при можливості у туалетах біля унітазу поручень.

Автостанція

При обстеженні було встановлено, що доступ до приміщення автостанції можливий для людей з інвалідністю.

Туалет для людей з інвалідністю

Потрапити до туалету для людей з інвалідністю не вдалося – туалет зачинено. Кнопка виклику – існує.

Спеціально пристосованого вікна на автостанції для людей з інвалідністю немає. Отримати послуги людям з інвалідністю, які пересуваються за допомогою інвалідних візків на автостанції дуже складно.

Рекомендації:

- Облаштувати касове вікно для людей з інвалідністю.

Відділення поштового зв'язку

При обстеженні було встановлено, що доступ людей з інвалідністю до послуг поштового зв'язку можливий.

Вхід до відділення зв'язку

Доступ до пільгових ліків, лікування людей з інвалідністю

Інформація щодо стану фінансування пільгових ліків та здійснення лікування людей з інвалідністю відсутня, зважаючи на ненадання даної інформації міською радою та відсутності даної інформації на доступних інформаційних ресурсах.

Звенигородська районна лікарня

При обстеженні було встановлено, що пандуси виконано з порушенням будівельних норм.

Вхід до лікарні

Рекомендації:

- Зробити реконструкцію пандуса. (1. Ребра 1-ї і останньої сходинки промаркувати контрастною фарбою (білою або яскраво – жовтою. 2. Здійснити облаштування пандуса. Переконавшись, щоб ухил пандуса був 1:12, поруччя на висоті 70 і 90 см, по краях пандуса бортики висотою 5 см.)

Висновок

За результатами проведено дослідження слід виділити наступні ключові проблеми:

1. Інформаційна політика місцевих органів влади, стосовно надання інформації про стан та роботу за напрямком дотримання прав людей з інвалідністю, знаходиться на низькому рівні. Органами місцевої влади під час проведення дослідження не надано інформації на інформаційні запити, інформація про стан функціонування соціальних програм та механізми отримання пільг для людей з інвалідністю відсутня на місцевих інформаційних джерелах. Зважаючи на це люди з інвалідністю не мають змоги ознайомитися зі своїми правами та механізмами їх використання.
2. Архітектурна доступність загалом по місту знаходиться на задовільному рівні. Майже всі будівлі та приміщення мають пандуси, проте більшість з них виконано з порушенням будівельних норм. Приміщення та вбиральні кімнати у органах влади не пристосовані для людей з інвалідністю.
3. Стан фінансування сфери соціальних послуг, соціальної реабілітації, забезпечення пільгами та правами людей з інвалідністю дослідити не вдалося у повній мірі через брак інформації з причин її ненадання міською радою та її відсутності на доступних інформаційних ресурсах міста.
4. Незважаючи на збільшення фінансів та повноважень в умовах реформи органів влади в Україні, міська рада не має змоги повноцінно впливати на стан реалізації держаної політики по дотриманню прав людей з інвалідністю.
5. Використання органами місцевої влади в офіційних документах – дискримінаційний термінів – «інвалід» замість «людина з інвалідністю».